

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra sociální práce

Bakalářská práce

Resocializace a reintegrace osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody

Vypracovala: Světlana Valíčková
Vedoucí práce: Mgr. Hana Francová, Ph.D.

České Budějovice 2014

Abstrakt

Obsáhlý název - Resocializace a reintegrace podmíněně propuštěných osob z výkonu trestu odnětí svobody (dále VTOS) - v této práci znamená zmapování zkušeností se získáváním zaměstnání těchto osob a zmapování ochoty a příčin, které brání jejich přijetí na straně zaměstnavatelů. Teoretická část je rozdělena do pěti podkapitol, ve kterých se snažím objasnit stěžejní pojmy, důležité pro objasnění dané problematiky. Popisuji přípravu na resocializaci a reintegraci ve věznicích, zabývám se stavem a možnostmi zaměstnávání vězňů, ale také jejich přípravou na výstup v tomto směru. Seznamuji se statistickými údaji, poukazuji na možnou péči a pomoc státních (ÚP ČR, PMS ČR) i nestátních organizací (např. Rubikon) při návratu osob podmíněně propuštěných z VTOS do společnosti. V závěru teoretické části uvádím některé projekty, které podporují resocializaci a reintegraci propuštěných osob z vězení.

Empirická část popisuje samotný výzkum, který je rozdělen na dvě části. První část jsem realizovala na výzkumném vzorku šesti klientů podmíněně propuštěných z VTOS s dohledem probačního úředníka metodikou kvalitativního výzkumu, metodou dotazování, technikou polostandardizovaného rozhovoru. Protože mě zajímal i postoj zaměstnavatelů k zaměstnávání bývalých vězňů, provedla jsem výzkum, stejnou metodou i technikou, s dvaceti zaměstnavateli z regionu Prachatic.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit možná očekávání osob podmíněně propuštěných z VTOS při získávání zaměstnání. Výsledky ukázaly, že tyto jedinci očekávají při hledání pracovního uplatnění převážně pomoc od rodiny, přátel, úřadu práce, ale i od PMS nebo jiných, např. nestátních organizací. Jedním z dílčích cílů bylo zmapovat očekávání osob po návratu z VTOS od úřadu práce. Výzkum ukázal, že někteří očekávali možnost rekvalifikace, nabídku volných pracovních míst, dotovaných míst. Polovina komunikačních partnerů však neočekávala od úřadu práce žádnou službu.

Ve druhém výzkumu bylo hlavním cílem zjistit ochotu zaměstnavatelů zaměstnat osobu s trestnou minulostí. Z výsledků vyplynulo, že převážná většina oslovených komunikačních partnerů by takovou osobu i zaměstnala, ale pouze na pracovních pozicích, kde se nevyžaduje hmotná odpovědnost.

Práce má přinést vhled do problematiky osob podmíněně propuštěných z VTOS při získávání zaměstnání a snaze se tak začlenit zpět do společnosti. Na straně druhé pomáhá ukázat, jak se k této problematice staví samotní zaměstnavatelé a státní či nestátní organizace.

Klíčová slova: parole, podmíněně propuštěný z výkonu trestu, reintegrace, resocializace, zaměstnání, zaměstnavatelé

Abstract

The extensive name of this thesis—Resocialization and Integration of Conditionally Released People from an Imprisonment means here monitoring of these people experience with getting job and potential employers willingness and causes which defend their admission to work.

The theoretical part is divided into five chapters, where I try to clarify the important key words, describe a preparation for resocialization and integration in prison, deal with a status and opportunities of prisoners' employment in the Czech Republic. I show the statistic as well as state organizations and NGOs care and help offers for conditionally released people. Finally I introduce some of reintegration and resocialization projects in the Czech Republic in conclusion of the theoretical part.

The empirical part includes the research itself and it is divided into two parts. I performed the first one on the research sample of six conditionally released people under the probation supervision using qualitative research method, method of questioning and semi-standardized interview technique. Because of my interest of employers attitudes to former prisoners employment, I made the research with 20 employers from Prachatice region using the same methods and technique.

The main goal of this research was to find former prisoners' expectations dealing with getting job. The results showed, that these people expect assistance from family, friends, an labour office as well as from PMS or other organizations, e.g. NGOs. One of my research fractional aims was to find the expectations related to The Labour Office. The results showed nearly half of the respondents did not expect anything, however some of them expect the offer of retraining or vacancies.

To find out willingness of employers to give a job to former prisoners was the goal of the second part of empirical research. The results of this research show that the vast majority of respondents would give a job to these people but only those positions, where the material responsibility is not required.

This thesis shall provide insight into the problems of conditionally released people who try to find a job and integrate into society. On the other hand it shows potential employers and state or non-state organizations attitudes.

Key words: parole, conditionally released person, reintegration, resocialization, employment, employers

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 8. 2014

.....

Světlana Valíčková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní Mgr. Haně Francové Ph.D. za její odborné vedení, cenné rady a trpělivost.

Dále děkuji zaměstnancům a klientům PMS Prachatice, kteří mi věnovali svůj čas.

Obsah

ÚVOD	10
Seznam použitých zkratk	12
1 SOUČASNÝ STAV	13
1.1 Vymezení pojmů	13
1.1.1 Resocializace	13
1.1.2 Reintegrace	14
1.1.3 Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody	14
1.1.4 Parole	15
1.2 Příprava na resocializaci a reintegraci ve věznicích	16
1.2.1 Trest odnětí svobody	16
1.2.2 Statistické údaje	17
1.2.3 Programy zacházení	18
1.2.4 Zaměstnávání odsouzených	20
1.2.5 Výstupní oddělení	22
1.3 Návrat do společnosti	23
1.3.1 Kontinuální sociální práce	23
1.3.2 Postpenitenciární péče	23
1.3.3 Práce sociálního kurátora	25
1.3.4 Mentoring	26
1.4 Organizace podporující resocializaci a reintegraci	27
1.4.1 Úřad práce	27
1.4.2 Probační a mediační služba	29
1.4.3 Nestátní organizace	31
1.5 Projekty podporující resocializaci a reintegraci	34
1.5.1 Projekt Křehká šance	34
1.5.2 Dotovaná pracovní místa	34
1.5.3 Projekt Šance - Reintegrační program	35

2 CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
2.1 Cíl práce	36
2.2 Výzkumné otázky	36
3 METODIKA	37
3.1 Použitá metodika	37
3.2 Výzkumný soubor	38
3.3 Analýza dat	38
3.4 Realizace výzkumu	39
4 VÝSLEDKY	40
4.1 Výsledky rozhovorů s podmíněně propuštěnými z VTOS, výzkum č. 1	40
4.1.1 Identifikační údaje	40
4.1.2 Zaměstnanost před nástupem do VTOS	41
4.1.3 Zaměstnanost ve VTOS	42
4.1.4 Možná očekávání po návratu z vězení	43
4.1.5 Situace po výstupu z vězení	45
4.2 Výsledky rozhovorů se zaměstnavateli, výzkum č. 2	46
4.2.1 Identifikační údaje	46
4.2.2 Ochota přijmout osobu po výkonu trestu	48
5 DISKUZE	51
6 ZÁVĚR	57
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
8 PŘÍLOHY	65

Úvod

„Vyjít z vězení je možná ještě těžší než do něj nastoupit...“ (Václav Havel)

Resocializace je proces, kdy se člověk v pozdějších letech svého života přizpůsobuje a učí novému chování. Jedná se o přijetí nových norem a hodnot, které jsou spojené s novou rolí, kterou během života získává. V případě osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody jde o náročný proces, protože takzvanou resocializaci absolvují často nedobrovolně. Jsou nuceni se přizpůsobit novým pravidlům při nástupu do vězení, aby pobyt uvnitř zvládli a posléze po propuštění z vězení, kdy se učí přijmout nová pravidla a normy chování, aby se do vězení nedostali znovu. V této životní etapě podmíněně propuštěných se řada z odsouzených setkává s probačním úředníkem v rámci uloženého dohledu. Probační úředník především kontroluje jejich chování, tedy i přijetí pravidel společnosti, ale nabízí i pomoc, pokud hrozí riziko selhání a odsouzený je motivován ke změně. Jeden z významných, ne-li nejvýznamnějších znaků úspěšné reintegrace osob propuštěných z výkonu trestu, je získání zaměstnání. Pro ně samotné je získání práce velmi motivujícím prvkem ke změně, novým impulsem k osamostatnění.

Pro takové jedince je ovšem problém zaměstnání získat. Patří spolu s mladými absolventy škol, se staršími předdůchodovými lidmi, s osobami zdravotně znevýhodněnými a s lidmi s nízkým vzděláním do skupiny lidí velmi těžce zaměstnavatelných.

V průběhu mého studia na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích jsem měla možnost absolvovat praxi na středisku Probační a mediační služby ČR v Prachaticích. Tam jsem si poprvé uvědomila při následních konzultacích probačního úředníka s propuštěnými, jak je zařazení do pracovního procesu důležité pro další prosperitu těchto klientů. Být zaměstnán znamená reintegrovat se do společnosti. Získání práce je nezbytným motivačním prvkem k dalším změnám v jejich životním stylu, často novým impulsem k osamostatnění se a v neposlední řadě je to způsob, jak získat pravidelné pracovní návyky. A to vše dohromady znamená snížení rizika recidivy páchání trestné činnosti.

Zároveň jsem se během této praxe přesvědčila, jak je pro tyto jedince obtížné se uplatnit na trhu práce. V mnoha případech jsou nekvalifikovaní, nesamostatní, nemají co nabídnout na trhu práce, nemají pracovní návyky. Jsou ale mezi nimi i takoví, kteří se snaží již během svého pobytu ve výkonu trestu si kvalifikaci doplnit nebo si jen uchovat své pracovní návyky a vystupují z vězení motivovaní pracovat. Obě tyto skupiny mají ale stejnou výchozí situaci po výstupu z VTOS - obtížně přesvědčují své minulé nebo budoucí zaměstnavatele, aby je do pracovního poměru přijali. Právě na zmapování důvodů a příčin tohoto stavu jsem se ve své práci zaměřila.

Považuji za velmi důležité, aby tito lidé dostali možnost druhé (a možná další) šance, aby měli rovnoprávnou možnost uplatnit si základní lidské právo – právo na práci. A tak se pokusit se zušlechtit...

Seznam použitých zkratk

ČHV	Český helsinský výbor
KP	komunikační partner
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
PMS ČR	Probační a mediační služba České republiky
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VTOS	výkon trestu odnětí svobody
ZZ	Získej zaměstnání

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Vymezení pojmů

1.1.1 Resocializace

Resocializace jedince vychází z pojmu protikladného a tím je socializace. Během života člověka dochází k celoživotnímu biologickému, psychickému a sociálnímu zrání. Sociálním zráním se rozumí přebírání rolí, s nimi spojené normy a hodnoty odpovídající věku a pohlaví (Biedermanová, Petras, 2011). Osvojování si sociálních rolí je určitý způsob chování, které očekává sociální okolí od jedince. V převzetí a realizaci rolí je vyjádřen i vztah jedince k sociálním rolím. Sociální vztahy člověka jako jsou postoje k jiným lidem nebo společenským institucím, událostem, vlastně vyjadřují poměr jeho osobnosti k převzatým rolím (Nakonečný, 1999).

Pojem resocializace lze nazvat jako proces, kde se předpokládá, že u jedince došlo k socializaci, ale ne vždy všechny hodnoty a normy byly ve shodě s většinovou společností, protože jedinec si tyto normy osvojoval ve skupině, jejíž systém hodnot byl odlišný od hodnot, které preferovala majoritní společnost (Biedermanová, Petras, 2011).

Matoušek (2008, s. 174) uvádí, že *„resocializace je návrat ke společností přijatelnému způsobu chování u lidí, kteří se od něj odchýlili. Neobejde se bez změn postojů a bez změn hodnotové orientace.“*

Resocializace může být i opětná, kdy jedinec podobným procesem již jednou prošel. Průběh resocializace záleží na adaptaci jedince na sociální změnu a na ochotě měnit své hodnoty, podřizovat se normám, přijmout nové vzory chování a uznávat nové autority. Velmi záleží na míře odlišnosti nového sociálního prostředí od předchozího a zda bude nový sociální systém otevřen danému jedinci (Biedermanová, Petras, 2011).

1.1.2 Reintegrace

Výraz reintegrace je odvozen od pojmu integrace, kdy se jedná o snahu začlenění sociálně nebo zdravotně znevýhodněných osob do společnosti, včetně pracovního zařazení (Matoušek, 2008).

Jandourek uvádí (2001, s. 120), že „*integrace je začlenění jedince do skupiny a jeho akceptování ostatními členy.*“

Reintegrace znamená snahu o znova začlenění se do společnosti. Podle Matouška (2013) reintegrace vyžaduje, aby se jedinec, který pobýval několik let ve vězení, napojil na skupiny integrovaných ve společnosti, jakými jsou školy, firmy, církve, zájmové spolky. Reintegraci jedince může podpořit samozřejmě i jeho rodina, pokud svého člena nestrhává k protispolečenským akcím a pokud o něj má zájem.

1.1.3 Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody

„Po výkonu poloviny uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta České republiky zmírněného trestu odnětí svobody může soud odsouzeného podmíněně propustit na svobodu“ (§ 88 zákona č. 40/2009 Sb.).

Musí být ovšem splněny i následující podmínky:

- odsouzený svým chováním a plněním povinností prokázal ve výkonu trestu polepšení,
- očekává se, že odsouzený povede řádný život, nebo pokud soud přijal záruku za dovršení nápravy odsouzeného (Grepl, 2012).

Jestliže odsouzený vykonal polovinu uloženého trestu odnětí svobody, tzv. „půlku“, pak má právo dle trestního zákoníku požádat o podmíněné propuštění. Nebezpeční recidivisté nebo pachatelé odsouzení k výjimečnému trestu, mohou požádat o podmíněné propuštění až po uplynutí dvou třetin trestu. Pokud ředitel věznice k žádosti

o podmíněné propuštění přiloží kladné doporučení, pak mohou být odsouzení propuštěni ještě dříve než po uplynutí poloviny trestu (Matoušková, Štern, 2010).

Žádost o podmíněné propuštění se podává soudu v místě věznice (Grepel, 2012).
Příklad žádosti viz. příloha A.

1.1.4 Parole

Novelou trestního zákona provedená zákonem č. 265/2001 Sb. byla zavedena možnost vyslovení dohledu probačního úředníka nad podmíněně propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody (Rozum, 2008). Tato situace se označuje specifickým pojmem *parole*, který vychází z původního francouzského spojení *je donn ma parole*, což znamená volně v překladu, *dávám své slovo*. Pachatel, který je podmíněně propuštěný na svobodu, slíbí (dává své slovo), že je ochoten se podrobit na určenou dobu stanoveným podmínkám. Podoba výkonu trestu se tak mění z trestu vykonávaného ve vězení na trest vykonávaný na svobodě, ale za současného splnění zákonem stanovených povinností (Matoušková, Štern, 2010).

1.2 Příprava na resocializaci a reintegraci ve věznici

1.2.1 Trest odnětí svobody

Trest, jak cituje Hála (1999, s. 7) Nessoovu definici, „*je záměrné způsobení újmy (utrpení, bolesti) provinilci.*“ Novelou trestního zákona z roku 1990 byl v České republice zrušen trest smrti, a tak je za nejvyšší trest u nás považován trest doživotí, kdy po odpykání nejméně dvaceti let je možné podmíněné propuštění, pak následuje trest odnětí svobody (Hála, 1999).

Trest odnětí svobody má tento účel:

- ochrana společnosti před omezováním práv jiných lidí jedinců s kriminálním chováním,
- změna chování delikventa a odrazení od páčání další trestné činnosti (Vágnerová, 2008),
- sociální reintegrace odsouzeného, úspěšně se začlenit do společnosti „na svobodě“ (Otmarová, 2008).

Odsouzený, který si odpykává trest odnětí svobody, má ve věznici prostor k očištnému zpytování svědomí, má možnost vyrovnat se s pocitem viny a přijmout odpovědnost za svůj čin (Hála, 1999).

Typy věznic:

- **s dohledem**, kde se odsouzení pohybují bez omezení, pracují zpravidla mimo objekt,
- **s dozorem**, kde se odsouzení zpravidla pohybují organizovaně a pod dozorem, pracují na nestřežených pracovištích mimo objekt,
- **s ostrahou**, kde se odsouzení pohybují organizovaně s dohledem zaměstnance, pracují uvnitř objektu nebo na střežených pracovištích mimo věznici, ale mohou být zaměstnání i na nestřežených pracovištích,

- **se zvýšenou ostrahou**, kde se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem příslušníka, volný pohyb uvnitř věznice není povolen, pracují uvnitř věznice nebo v celách (VS ČR, 2013).

1.2.2 Statistické údaje

Tabulka 1: Statistické údaje propuštěných osob z VTOS

Rok	Celkem propuštěných osob	Podmíněně propuštěných bez dohledu	Podmíněně propuštěných s dohledem
2010	4375	2936	1439
2011	4109	2932	1177
2012	4658	3260	1398
2013	2835	1734	1101

Zdroj: Statistické ročenky VS ČR, 2011 - 2014

Tabulka 2: Statistické údaje k amnestii a aktuálnímu stavu vězňů

Celkový stav vězňů k 1. 1. 2013	Stav propuštěných na amnestii k 4. 3. 2013	Celkový stav vězňů k 27. 6. 2014
22638	6443	17692

Zdroj: VS ČR, Informace k amnestii, Rychlá fakta, 2014

Dne 1. ledna 2013 vyhlásil tehdejší prezident republiky Václav Klaus amnestii u příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky (Pražský hrad, 2014).

Tabulka 3: Statistické údaje o zaměstnanosti odsouzených

Rok	Průměrná zaměstnanost odsouzených v % (započteny i vzdělávací a terapeutické programy)
2010	62,35
2011	59,63
2012	58,83
2013	66,35

Zdroj: VS ČR, Rychlá fakta, 27. 6. 2014

1.2.3 Programy zacházení

Programy zacházení jsou hlavním nástrojem výchovného působení na odsouzené, jsou považovány za jednu z hlavních priorit činnosti Vězeňské služby (Suchá, Valeš, 2008). Pomocí těchto programů, které jsou právně vymezeny zejména v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a ve vyhlášce č. 345/1999 Sb. řád výkonu trestu odnětí svobody, má docházet k resocializaci odsouzených (Biedermanová, Petras, 2011).

Zacházení s odsouzenými se uskutečňuje v souladu s Evropskými vězeňskými pravidly neboli vězeňskými standardy, kdy se u nás v ČR začala v devadesátých letech transformovat Vězeňská služba. Vznikla nová koncepce tzv. Humanizace vězeňství, která si stanovuje za hlavní cíl zacházet s odsouzenými tak, aby docházelo k jejich rozvoji smyslu pro odpovědnost, k podpoře postojů a dovedností, což by zvyšovalo po propuštění z VTOS úspěšnou reintegraci jedinců do společnosti (Hála, 2007). Dochází tak k aktivnímu naplnění času stráveného ve věznici, kdy se odsouzenému zhotovuje tzv. individuální program zacházení, který je nastaven dle konkrétních specifik, rizik a potřeb jednotlivce. Program je založený na komplexní zprávě o odsouzeném, zpracované při nástupu do výkonu trestu, která obsahuje psychologická, sociální, pedagogická a lékařská posouzení a doporučení (Suchá, Valeš, 2008).

Při nástupu do VTOS se zhotovuje tzv. penitenciární diagnóza zachycující bio-psycho-socio-duchovní stav jedince. Na základě této diagnózy by mělo dojít k RISK ASSESSMENT, jak definuje Hála (2007, s. 83), „*k vyhodnocení podstatných nebezpečí, rizik, problémů, obtíží a překážek, které v začátku výkonu trestu odnětí svobody brání budoucí dobré reintegraci odsouzeného do demokratické společnosti.*“

Program zacházení se skládá z pěti povinných i dobrovolných aktivit:

1. pracovních - zaměstnávání, povinné brigádnické práce bez nároku na odměnu, pracovní terapie pod vedením terapeuta,
2. vzdělávacích - dokončení základního vzdělání, střední odborné vzdělání, rekvalifikační kurzy,
3. speciálně výchovných - sportovní, pohybová terapie, arteterapie, psychoterapie, sociálně - právní poradenství,
4. zájmových - volnočasové aktivity,
5. utváření vnějších vztahů - udržování kontaktů s rodinou, s probačním úředníkem, se sociálním kurátorem, udržování přehledu o vnějším světě (Suchá, Valeš, 2008).

Naplnování stanovených aktivit odsouzeného se průběžně kontroluje, vyhodnocuje a mění podle aktuálních potřeb a možností jedince (Suchá, Valeš, 2008). Hlavním cílem zacházení s odsouzenými je od samého počátku výkonu trestu orientace na budoucí propuštění (Hála, 2005).

Na realizaci programů zacházení s odsouzenými se podílí: speciální pedagog, pedagog volného času, psycholog, vychovatel a sociální pracovník, který např. sám osobně organizuje alespoň jednu aktivitu programu zacházení, a to v oblastech skupinového sociálního poradenství nebo v oblastech zájmových aktivit vedoucích k získání sociálních dovedností. Sociální pracovník spolupracuje s Probační a mediační službou ČR, sociálními kurátory, státními orgány a neziskovými organizacemi. (Lesářová, 2008).

1.2.4 Zaměstnávání odsouzených

Zaměstnávání odsouzených je definováno v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu v § 28, kde jsou uvedeny základní povinnosti. Jednou z nich je povinnost pracovat, pokud je odsouzenému práce přidělena a není-li dočasně uznán práce neschopným nebo není-li uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce po dobu VTOS. To, že vězeň pracuje, napomáhá k vylepšení jeho finanční situace a zároveň snižuje náklady výkonu trestu. Zaměstnaný odsouzený se tak aktivně podílí na odvodech sociálního a zdravotního pojištění a i částečně na platbě daně z příjmu (Vojtková, 2008).

Práci lze považovat za jeden z hlavních prostředků reintegračního procesu, pomáhá formovat osobnost člověka a je nezbytná pro plnohodnotný život ve společnosti. To, že odsouzený pracuje, vede ke snižování jeho případné agresivity, k celkovému zklidnění a harmonizaci psychosomatických funkcí.

Velký význam má finanční odměna za vykonanou práci, ze které se hradí celá řada položek např.:

- výživné pro děti odsouzeného,
- náklady na VTOS,
- případné náklady na předchozí výkon ve vazbě,
- tzv. cizí pohledávky jako jsou např. náklady trestního řízení, dlužné částky, exekuce atd.,
- kapesné a úložné (Hála, 1999).

Jednou z priorit současného českého vězeňství je zvyšování zaměstnanosti. Je prokázáno, že při nižší zaměstnanosti dochází ve věznicích k daleko závažnějším problémům s odsouzenými, které nelze pracovním zařadit pro nedostatek pracovních příležitostí či pro jejich negativní povahové vlastnosti (Suchá, 2008). Za poslední roky se zaměstnanost ve věznicích zvyšuje, v současnosti se pohybuje kolem 70 % - započteny jsou i vzdělávací a terapeutické programy (VS ČR, 2013). Vězeňská služba se snaží vytvářet optimálnější podmínky pro zaměstnávání odsouzených v prostorách

věznice, vhodně vybavit pracovní a výrobní prostory s cílem pronajímat je podnikatelským subjektům či k hospodářské činnosti (Vojtková, 2008). Jako příklad lze uvést věznici Oráčov, kde byla vystavěna multifunkční hala. Pracuje zde přibližně 160 vězňů ve dvousměnném provozu při kompletaci propagačních materiálů (Biedermanová, Petras, 2011).

Zaměstnávání odsouzených je realizováno pracovními aktivitami v rámci programu zacházení, jak již bylo popsáno v předešlé kapitole.

Zaměstnávání probíhá v těchto základních formách:

- **práce ve vnitřní režii a výrobní činnost v dané věznici** - jedná se o pracovní činnosti, které souvisí s provozem věznice, např. prádelna, úklid, stravování,
- **provozovny Střediska hospodářské činnosti** - realizace na základě smluv o díle, dohod o provedení práce, nic se nevyrábí, pouze se zpracovává materiál, výrobky nebo se poskytuje pracovní síla, jedná se např. o kompletaci výrobků, drobné ruční práce, pomocné zednické práce, sezónní práce v zemědělství, lesnictví, úklidové práce, finanční přínos pro samotnou věznici,
- **zaměstnávání u podnikatelských subjektů** - uzavírá se smlouva mezi podnikatelským subjektem a věznicí a odsouzený musí dát písemný souhlas k takovéto práci, zejména jde o činnosti manuální, jako např. kompletace výrobků, balení propagačních materiálů, lepení obálek,
- **vzdělávání denním studiem** - realizuje se v rámci výuky Středního odborného učiliště VS ČR, které má odloučená pracoviště v sedmi věznicích, dokončení školní docházky ve spolupráci se základními školami, studium na vysokých školách, které probíhá individuálně nebo centralizovaně ve vazební věznici Brno (Biedermanová, 2011, Vojtková, 2008).

1.2.5 Výstupní oddělení

Výstupní oddělení se zřizují ve všech typech výkonu trestu u odsouzených, jimž byl uložen trest na dobu delší než 3 roky a předpokládá se, že dojde k jisté ztrátě kontaktu s realitou vzhledem k dlouhodobějšímu pobytu ve věznici. Režim na tomto oddělení je volnější a většinou jsou zde odsouzení šest měsíců před samotným propuštěním.

Hlavní náplní je příprava na samostatný způsob života, která by měla vést odsouzeného k odpovědnosti, samostatnosti a zároveň mu poskytnout základní rámec kompetencí, nutných k životu na svobodě. Zařazování na výstupní oddělení probíhá zcela dobrovolně, proto specifická předvýstupní příprava není poskytována všem.

Výstupní oddělení jsou primárně určena pro odsouzené, kteří vystupují z věznice na tzv. pevný výstup (po vykonání celého trestu), mohou do nich však být zařazeni i odsouzení připravující se na podmíněné propuštění. Výstupní oddělení by tak mělo plnit zásadní roli v reintegraci odsouzeného bezprostředně po výstupu z věznice (Valeš, 2008).

1.3 Návrat do společnosti

1.3.1 Kontinuální sociální práce

Plynulý přechod mezi penitenciární a postpenitenciární péčí zajišťuje kontinuální sociální práce, která by měla zajistit dosažení pozitivních změn v chování klienta a jeho resocializaci. Jde o druh speciálních programů, které mají zajišťovat sekundární a terciární prevenci recidivy kriminálního a rizikového chování, určených pro pachatele trestných činů (Rychlá, 2008).

Kontinuální sociální péče probíhá s klientem:

- v první fázi trestního řízení na svobodě,
- ve výkonu vazby,
- ve výkonu trestu,
- po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody (Rychlá, 2008).

1.3.2 Postpenitenciární péče

Postpenitenciární péče se poskytuje osobám po propuštění z VTOS proto, aby došlo k obnovení jejich sociálních dovedností a postupné integraci do společnosti. Pomáhá jim zvládnout krizi prvních dnů na svobodě, řešení problémů, konfliktů, úzkosti, překonání stigmatu kriminálního, obnovit sociální vztahy včetně nových materiálních podmínek a profesního uplatnění (Matoušková, 2013).

Postpenitenciární péče je považována za prostředek sekundární a terciární prevence kriminality. Cílem je sociální rehabilitace propuštěných osob, omezení jejich sociální exkluze a zvýšení kvality jejich života. Postpenitenciární péče je vymezena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 70, jako služba sociální prevence – sociální rehabilitace, která může být poskytována formou ambulantní, terénní či pobytové a § 30 jako odborné sociální poradenství.

Poskytovatel sociálních služeb má povinnost službu řádně registrovat na místně příslušném krajském úřadě a v rámci kvality služby dodržovat Standardy sociálních služeb (Rychlá, 2008).

V České republice existují dva druhy postpenitenciární péče:

- obecná - nspecifická - je zaměřena na pomoc lidem v konfliktu se zákonem bez dalšího rozlišení speciálních potřeb klienta,
- specializovaná - specifická - je tzv. pomoc lidem v konfliktu se zákonem, kteří mají nebo měli ve svém životě problém s drogou.

Poskytované služby nspecifické postpenitenciární péče jsou:

- základní sociální poradenství,
- odborné sociální poradenství,
- předvýstupní poradenství,
- písemné poradenství ještě ve výkonu trestu či vazby,
- dluhové poradenství,
- právní poradenství,
- pomoc při zajištění bydlení,
- pomoc při hledání práce,
- psychická podpora po výstupu z výkonu trestu,
- individuální pohovory,
- rekvalifikace, zprostředkování dalšího vzdělávání,
- zvyšování sociálních dovedností a kompetencí,
- práce s rodinou, či blízkými osobami propuštěného,
- osobní asistence při vyřizování náležitostí na úřadech,
- skupinové aktivity – svépomocná skupina.

Služby specializované postpenitenciární péče jsou realizovány nestátními neziskovými organizacemi a jsou určeny pro skupinu odsouzených, kteří aktuálně řeší svoji drogovou závislost (Rychlá, 2008).

1.3.3 Práce sociálního kurátora

Sociální kurátoři jsou specializovaní sociální pracovníci, kteří dobrovolně spolupracují s klientem (Pěnkava, 2013). Nacházejí se na magistrátních úřadech nebo na městských úřadech v rámci sociálních odborů. Vykonávají depistáž, poradenství a sociální intervenci podporující začlenění propuštěného vězně do společnosti (Matoušková, 2013). Rozhodují o přiznání a výši mimořádné okamžité pomoci z důvodu ohrožení osoby sociálním vyloučením, dávku vyplácí a evidují. Dávka se poskytuje jednorázově do výše 1 000 Kč. Celková výše dávky se stanovuje s přihlédnutím k prostředkům, které jedinci při propuštění obdrží. Mimořádná okamžitá pomoc se poskytuje v peněžní nebo věcné formě, vyplácí se bezodkladně (§ 2 odst. 6 zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi). Osobám propuštěným z VTOS může sociální kurátor dále nabídnout např.: krizovou sociální intervenci, pomoc při vyřizování osobních dokladů, zprostředkování azylového ubytování nebo komerční ubytovny, asistenci při jednání na úřadu práce, pomoc s řešením zadluženosti (Budínová, Pačesová, 2008).

Rozsah působnosti sociálního kurátora stanovuje § 92 písm. b) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální kurátor spolupracuje se zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, s Vězeňskou službou ČR, Probační a mediační službou ČR, správními úřady a územními samosprávnými celky, nestátními neziskovými organizacemi (Budínová, Pačesová, 2008).

1.3.4 Mentoring

Mentoring je v sociálních službách jednou z forem dobrovolnictví, kdy probíhá organizované uspořádání interakcí a vazeb mezi dobrovolníky a uživateli sociálních služeb. Mentoři nabízejí podporu, posilují sebevědomí, poskytují ochranu, péči, zpětnou vazbu a přístup ke zdrojům (Brumovská, Málková, 2013).

Osoby propuštěné na svobodu se mohou s mentorem setkat již ve vězení, kdy je možné dojednat způsob další spolupráce. Hlavní náplní práce mentorů je praktická pomoc např. v komunikaci klienta s úřady, konstruktivní poradenství, které je zaměřené na snížení rizika recidivy, a podpora motivace nalézt a udržet si zaměstnání. Mentor může pracovat i s rodinou a nejbližším sociálním okolím klienta, s cílem aktivovat pozitivní zdroje a obnovit narušené vztahy (Křížanová, 2008).

1.4 Organizace podporující resocializaci a reintegraci

1.4.1 Úřad práce České republiky

Úřad práce České republiky je správním úřadem s celostátní působností, který byl zřízen dnem 1. 4. 2011, zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Ministerstvo práce a sociálních věcí řídí ÚP ČR a je jeho nadřízeným správním úřadem. ÚP ČR tvoří generální ředitelství, krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu a kontaktní pracoviště. V čele ÚP ČR je generální ředitel, u krajské pobočky je to ředitel, na kontaktním pracovišti krajské pobočky je ředitel nebo vedoucí.

Správní řízení v působnosti ÚP ČR se řídí zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. ÚP ČR rozhoduje ve správním řízení v I. stupni. Odvolacím orgánem proti rozhodnutí ÚP ČR je MPSV (Úřad práce ČR, 2014).

Úřady práce jsou samostatnými subjekty územně organizovanými a plní čtyři základní funkce:

- informační - poskytují aktualizované přehledy o struktuře nabídky pracovních sil a vývoji na trhu práce na určitém území, o volných pracovních místech, mzdových požadavcích atd.,
- poradenskou - poskytují poradenství v oblasti právní, ekonomické, sociální, psychologické, pokud se jedná o pracovní uplatnění či rekvalifikaci,
- zprostředkovatelskou - zajišťují na základě evidence uchazečů o zaměstnání a evidence volných pracovních míst zprostředkování práce, zabezpečují pracovní místa osobám se zdravotním postižením, rekvalifikace a poskytují uchazečům v případě nezaměstnanosti a rekvalifikace hmotné zabezpečení,
- podnikatelskou - podílejí se na tvorbě nových pracovních míst a pracovním uplatnění uchazečů o zaměstnání, což je podpora drobného podnikání nebo zaměstnávání absolventů škol (Krebs, 2010).

Osoby propuštěné z vězení by se měly dostavit na ÚP v místě trvalého bydliště a v případě, že nemají zajištěnou práci, nejpozději do tří pracovních dnů se nechat zaregistrovat do evidence uchazečů o zaměstnání. Lze si zažádat o finanční podporu v nezaměstnanosti, pokud byl dotyčný jedinec zaměstnán alespoň 12 měsíců v posledních dvou letech nebo byl účasten na sociálním pojištění. Na kterémkoliv z ÚP si jedinec propuštěný z VTOS (pokud splňuje podmínky) může zažádat o dávky v oblasti státní sociální podpory, hmotné nouze i dávky pro osoby se zdravotním postižením. Pracovníci ÚP vyžadují po uchazečích v evidenci, aby dodržovali povinnosti, které jim vyplývají ze zařazení do evidence, a jsou to např. pravidelné konzultace, spolupráce, doložení omluvenky v případě nepřítomnosti na konzultaci (Rubikon, 2013).

Úřady práce nabízejí:

- veřejně prospěšné práce - umožňují uchazečům o zaměstnání pracovat, v době kdy nemohou najít standardní práci, dostávají mzdu,
- veřejnou službu - realizují ji obce, uchazeč mzdu nepobírá, ale udržuje si aktivitu, od 1. 1. 2013 lze tuto službu nabídnout jen jako dobrovolnou aktivitu, může zahrnovat i dobrovolnictví,
- brigády - zaměstnavatel uzavře s uchazečem o práci dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti,
- job kluby - pokud má uchazeč zájem, úřad práce ho zařadí do poradenského klubu, kde si osvojí zkušenosti, jak sepsat životopis, jak se připravit na pohovor s budoucím zaměstnavatelem, je mu umožněn přístup k tisku a internetu s pracovními nabídkami (Rubikon, 2013).

1.4.2 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba vznikla přijetím zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2001. Organizační strukturu PMS ČR tvoří ředitelství a střediska působící v sídlech okresních soudů nebo jim naroveň postavených obvodních nebo městských soudů a střediska PMS působících v sídlech okresních soudů, které jsou současně sídly krajských soudů nebo městského soudu v Praze. V čele PMS ČR stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Zaměstnanci PMS ČR jsou vysokoškolští úředníci s ukončeným magisterským studiem a odbornou zkouškou a asistenti starší 21 let (Hyková, 2008).

PMS ČR vychází ze součinnosti dvou profesí - sociální práce a práva, zejména trestního. Vzniká tak nová multidisciplinární profese v odvětví trestní justice. PMS si stanovuje tři základní cíle své činnosti: integraci pachatele, podporu poškozeného a ochranu společnosti (Štern, 2010). Její náplní práce je prosazování tzv. restorativních principů v oblasti trestní justice, jedná se o princip rovného přístupu k obviněnému a poškozenému. Pro pracovníky PMS není trestný čin jen porušení zákona, ale především konflikt mezi obviněným a poškozeným (Hrubeš, Kroftová, 2008).

Jednou z činností PMS ČR je agenda parole (zmíněno již v podkapitole 1.1.1), která se zabývá, jak přípravou stanoviska k podmíněnému propuštění, tak samotným výkonem dohledu nad podmíněně propuštěnými. Z vlastní iniciativy klienta (osoby ve VTOS) může pracovník PMS připravit tzv. Stanovisko k podmíněnému propuštění. Probační úředník se snaží získat co nejvíce informací od klienta, z osobního spisu, od vychovatelů a sociálních pracovníků ve vězení, ale také od poškozených a členů rodiny odsouzeného klienta. Na základě těchto získaných informací, pak úředník PMS zpracovává stanovisko k propuštění klienta, a to s doporučením propuštění, popřípadě s uložením dohledu nebo s uložením jiných povinností (Hrubeš, Kroftová, 2008). Součástí stanoviska jsou i výsledky analýzy rizik a potřeb klienta ve třech oblastech:

1. postoje odsouzeného k trestnému činu, jeho řešení a úhrada škody,
2. možná rizika recidivy,
3. potenciální ohrožení společnosti (Kroftová, Ouředníková, 2005).

V případě, že jsou rizika recidivy a újmy příliš vysoká, propuštění se nedoporučuje.

Probační dohled

Soud může na základě podané žádosti o podmíněném propuštění rozhodnout a nařídít podmíněné propuštění spolu s uložením dohledu probačního úředníka na zkušební dobu v rozmezí jednoho až sedmi let (Hrubeš, Kroftová, 2008).

Pojem probace pochází z latinského *probare*, v překladu *zkoušet, ověřovat, dohlížet*. Probační úředník musí tedy dohlížet nad odsouzeným ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, nabízet mu individuální pomoc a působit na něj, aby vedl řádný život, vyhověl tak soudem uloženým podmínkám (Štern, 2010).

Probační úředník zpracovává probační program, jedná se o konkrétní plán dohledu, kam se uvádí délka zkušební doby, uložené povinnosti a omezení, které stanovil soud, dále jsou zde zaneseny další závazky spojené s dohledem (Kroftová, Ouředníčková, 2005).

Jsou to např. tyto závazky:

- povinnost, pravidelně docházet na předem domluvené konzultace,
- vést řádný způsob života,
- nepáchat žádnou trestnou činnost,
- splácet závazky,
- pracovat nebo si aktivně práci hledat.

Pokud by došlo k porušení těchto závazků a případné nespolupráci s probačním úředníkem, je tento povinen informovat příslušný soud a může také navrhnout podnět k proměně podmíněného propuštění odnětí svobody (Grepl, Sedláčková, 2012).

Probační úředník zpracovává pravidelné zprávy o průběhu dohledu, ve kterých hodnotí klientovu práci (například aktivní přístup a snahu o nápravu důsledků trestného činu) a motivaci žít řádným životem. Finálním výstupem je závěrečná zpráva o průběhu dohledu, ve které může probační úředník vyslovit doporučení soudu, aby mohlo být konstatováno, že se klient osvědčil, či nikoliv (Hrubeš, Kroftová, 2008).

1.4.3 Nestátní organizace

Rubikon je nestátní nezisková organizace, která působí v ČR od roku 1994 v oblasti prevence kriminality a efektivního řešení následků trestných činů. Cílem tohoto sdružení je pomáhat lidem s trestní minulostí, jak ve věznicích, tak mimo ně. Snaží se rozvíjet schopnosti osob se záznamem v trestním rejstříku k uplatnění na trhu práce a dosažení sociální a pracovní integrace. Součástí sdružení je i Pracovní agentura Rubikon, která aktivně vyhledává vhodné zaměstnavatele pro klienty. Pomáhají také osobám, které řeší problémy související s jejich zadlužeností (Rubikon, 2013).

Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o. s. bylo založeno r. 1994 s cílem podpořit nové alternativní formy řešení trestných činů. Mezi hlavní aktivity SPJ patří motivační a učební programy pro odsouzené, mentoring, reintegrační programy, vzdělávání odborníků v trestní justici, problematika zadluženosti vězněných osob, mezinárodní spolupráce, informační aktivity a odborná knihovna. Na jaře roku 2014 probíhal ve Věznici Praha Pankrác Motivační program Získej zaměstnání, kterého se účastnilo celkem 14 odsouzených, úspěšně ho dokončilo a získalo osvědčení 11 odsouzených. Cílem Motivačního programu ZZ je povzbudit klienty ve výkonu trestu k aktivnímu řešení jejich životní situace, posílit jejich silné stránky, předat jim pracovně právní informace, čímž se zvyšuje jejich šance získat a udržet si zaměstnání po propuštění z VTOS. Hlavními tématy jednotlivých setkání byly: hledání práce, sepsání životopisu a motivačního dopisu, přijímací pohovor, legální a nelegální práce, jak mluvit o trestní minulosti a pracovně právní vztahy. Motivační program ZZ byl realizován v rámci projektu Najdu si své pracovní místo (Rubikon centrum, 2014).

Komunitní centra - např. **Armáda spásy** - poskytují především v obytných částech měst prostory, kam může od pondělí do pátku přijít kdokoli, kdo hledá sociální pomoc, společenství v osamělosti či místo pro setkávání s druhými lidmi. V komunitním centru je možné se kvalitně najít za rozumnou cenu, získat ošacení, ale také využít řady různorodých programů (Hasmanová, Valeš, 2008).

Český helsinský výbor (ČHV) byl založen v roce 1988 jako organizace na ochranu lidských práv. Mezi jeho zakladatele patří významné české osobnosti jako bývalý prezident Václav Havel, Jiří Hájek, Jiří Dienstbier, st., Eva Kantůrková, Václav Malý, Libuše Šilhánová, Petr Uhl a mnoho dalších. Český helsinský výbor navázal na činnost Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných.(Český helsinský výbor). Po celou dobu své existence se zabývá tématy vězeňství a trestní justice zejména v oblastech jako jsou lidská práva ve vězeňství, respektování lidské důstojnosti vězňených osob, podpora institutů restorativní justice a jejich implementace v praxi, právo na spravedlivý proces, sociální reintegrace odsouzených, rodinné vazby vězňených osob. V rámci sociální reintegrace odsouzených realizuje ČHV skupinové aktivity ve věznicích zaměřené na zvyšování právního povědomí a sociálních kompetencí, kurz komunikačních dovedností, prevence a odstraňování zadluženosti. Dále poskytuje sociálně-právní poradenství osobám ve VTOS a po propuštění, poskytuje informace o stabilizaci sociálního zázemí, zejména o uplatnění na trhu práce, sociálním zabezpečení, řešení dluhů, bydlení apod. (Hasmanová, Valeš, 2008).

Občanské poradny - nabízejí poradenství i praktickou pomoc občanům v tíživé životní situaci, kterou nedokáží řešit vlastními silami. Usilují o to, aby občané netrpěli neznalostí svých práv a povinností, neznalostí dostupných služeb nebo neschopností vyjádřit své potřeby či hájit své oprávněné zájmy (Hasmanová, 2008). Vedou klienta k tomu, aby si osvojil takový přístup k řešení problémů, který by dokázal použít v pozdějších situacích sám, aby byl v budoucnu schopen reflektovat své silné stránky a dosud málo využívané možnosti (Nečasová, 2013).

Sociální firmy - patří mezi pracovně- integrační sociální podniky, které vytvářejí pracovní místa pro osoby na trhu práce znevýhodněné, s cílem jejich sociální a ekonomické integrace. Provozovatel sociální firmy může být součástí nestátní neziskové organizace nebo podnikatelským subjektem. Minimálně 30 % zaměstnanců z celkového počtu zaměstnaných jsou osoby se zdravotním postižením nebo jinak sociálně znevýhodněné, např. po návratu z VTOS, lidé bez domova, se zkušeností

s návykovými látkami. Sociální firmy se řídí stanovenými standardy v oblasti podnikání, kdy si minimálně 50 % příjmů zajišťují vlastní produkcí - prodejem zboží či služeb, v oblasti zaměstnávání, kdy zaměstnávají minimálně 25 % a maximálně 55 % znevýhodněných zaměstnanců, v oblasti podpory, kdy vytvářejí pro zaměstnance podmínky pro pracovní a psychosociální asistenci (Šťastná, 2013). V ČR vznikly sociální firmy v rámci projektu Rozvoj sociální firmy v letech 2005 - 2008, jehož realizátory byl Fokus Praha, o. s. a o. s. Sananim (Platforma sociálních firem).

1.5 Projekty podporující resocializaci a reintegraci

1.5.1 Křehká šance

Realizátor projektu je PMS ČR a partnerem projektu je Vězeňská služba ČR. Doba realizace projektu: 2012 – 2015. Projekt reaguje na potřebu odsouzených s předpoklady pro podmíněné propuštění připravit se na život vně věznice a po svém podmíněném propuštění se úspěšně adaptovat a začlenit do společnosti a na trh práce. Projekt přitom zohledňuje požadavek společnosti integrovat propuštěné osoby bezpečným způsobem (stanovení dohledu, povinností, omezení pachateli), chránit se před další kriminalitou a umožnit oběti získat informaci o chystaném podmíněném propuštění pachatele a moci vyjádřit své obavy a potřeby (PMS, 2014).

1.5.2 Dotovaná pracovní místa

Součástí činnosti Pracovní agentury Rubikon je vytváření dočasných pracovních míst, dotovaných mzdovým příspěvkem z Evropského sociálního fondu. Jejich cílem je vytvořit pracovní příležitost pro klienty, pro které je obtížné najít pracovní uplatnění, a posílit tak jejich šance na běžném trhu práce.

K pracovním místům se váže finanční nabídka pro zaměstnavatele, která posiluje jejich motivaci poskytnout zaměstnání klientům s trestní minulostí a může tak vyvážit obavy přijmout do zaměstnání takovou osobu. Rubikon Centrum samo klienty se záznamem v rejstříku trestů zaměstnává na pozicích provozních asistentů (Makovcová, 2014).

1.5.3 Projekt Šance

Projekt Šance byl zaměřen na zaměstnávání osob propuštěných z VTOS. Zahájen byl v roce 2005 za podpory Evropského sociálního fondu EU a českého státního rozpočtu. Projekt byl realizován v rámci Iniciativy Společenství EQUAL. Na projektu se podílelo 10 organizací, které vytvořily Koalici Šance. Organizace spojoval společný zájem – vytvořit podmínky pro zodpovědný a samostatný návrat osob propuštěných z VTOS do společnosti a minimalizovat rizika recidivy.

Vedle hlavního realizátora Sdružení pro probaci a mediaci, o. s., to byla Armáda spásy, Český helsinský výbor, Občanská poradna Nymburk, o. s., o. s. Mosty – sociálně psychologické centrum, Probační a mediační služba ČR, Regionální středisko výchovy a vzdělávání, s. r. o., Střední škola technická, Úřad práce Most a Vězeňská služba ČR.

Hlavním cílem Projektu Šance bylo zlepšit přístup k zaměstnání a motivovat hlavní cílovou skupinu, aby měla zájem pracovat. Stěžejním výsledkem Projektu je ověřený Reintegrační program pro osoby opouštějící VTOS, který zahrnuje služby a programy pro přípravu hlavní cílové skupiny na propuštění z věznice, navazující pobyt na svobodě a nalezení zaměstnání.

Reintegrační program proběhl ve Věznici Bělušice, Jiřice a Vinařice a byl určen klientům hodlajícím žít v regionu Severozápad a Střední Čechy (Hasmanová, 2008).

2 CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíl práce

Cílem empirické části práce je zmapovat zkušenosti osob podmíněně propuštěných z VTOS se získáváním zaměstnání, jaká mají očekávání od úřadu práce. Ze strany zaměstnavatelů zjistit jejich ochotu přijmout do pracovního poměru osobu, která byla ve VTOS.

2.2 Výzkumné otázky

V souvislosti se stanovenými cíli práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

1. Jaká jsou očekávání osob po návratu z výkonu trestu odnětí svobody v oblasti získání zaměstnání?
2. Jaká je ochota zaměstnavatelů přijmout do pracovního poměru osobu, která byla ve výkonu trestu odnětí svobody?

3 METODIKA PRÁCE

3.1 Použitá metodika

Pro realizaci sběru dat jsem použila kvalitativní výzkum, jenž se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Hlavním úkolem kvalitativního výzkumu je docílit objasnění, zda lidé v dané situaci a prostředí pochopí, co se děje, proč se chovají určitým způsobem a jak si plánují své všednodenní činnosti (Hendl, 2012).

Zvolila jsem metodu polostrukturovaného dotazování, které je charakterizováno definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání dat (Hendl, 2012). Jak uvádí Gavora: „Výzkumník má k dispozici rámcové otázky, ale neдрží se jich pevně (2010, s. 202).“

Techniky sběru dat

K oběma výzkumům jsem použila techniku polořízeného rozhovoru, protože je třeba dosáhnout vzhledu do světa osoby, s níž je rozhovor veden, znát její názory, hodnoty, na kterých staví atd. (Smutek, Načeradský, 2013). Ve výzkumu č. 1 jsem vedla polořízený rozhovor s šesti klienty Probační a mediační služby v Prachaticích, kteří jsou podmíněně propuštěni z VTOS na dohled probačního úředníka. Ve výzkumu č. 2 jsem použila rovněž polořízeného rozhovoru, v němž jsem se dotazovala dvaceti zaměstnavatelů z regionu Prachatic.

Vzhledem k prostředí, tématům, cílům a dané situaci klientů jsem přesvědčena, že kvalitativní výzkum byl tou nejlepší metodou. Měla jsem možnost s komunikačními partnery navázat delší a hlubší vztah a proniknout tak více do jejich životních témat.

3.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor u výzkumu č. 1 je tvořen šesti klienty z Probační a mediační služby v Prachaticích, kteří jsou podmíněně propuštěni z VTOS na dohled probačního úředníka. Komunikační partnery jsem vybrala metodou účelového výběru, která je založena na potřebě získat klienty dobrovolně spolupracující a kteří jsou podmíněně propuštěni z VTOS na dohled. Použila jsem techniku účelového vzorkování, které je, jak uvádí Novotná (2010), založena na rozhodnutí badatele, jaký soubor (případ) je třeba zkoumat, aby byl zodpovězen výzkumný problém. Nejprve jsem oslovila za pomoci probační úřednice v období výkonu odborné praxe potencionální skupinu účastníků a bylo pouze na jejich vůli, zda se do výzkumu zapojí či nikoliv. Vybrala jsem šest oslovených klientů, kterým jsem samozřejmě zaručila anonymitu a přesně jim vysvětlila, jak bude nakládáno se získanými daty. Všechny rozhovory byly pořizovány na středisku PMS za přítomnosti probační úřednice.

Při výzkumu č. 2 jsem zvolila opět stejnou metodu i techniku výběru z důvodu lokalizace PMS v místě Prachatic, potřebovala jsem proto zaměstnavatele z tohoto regionu. Oslovila jsem potencionální komunikační partnery, telefonicky či osobně a většinou mi bylo vyhověno, získala jsem tak dvacet zaměstnavatelů. Objasnila jsem jim, proč s nimi povedu rozhovor a zajistila potřebnou anonymitu. Všechny rozhovory probíhaly v prostorách komunikačních partnerů.

3.3 Analýza dat

Data byla analyzována pomocí metody vytváření trsů. Ta slouží k tomu, abychom seskupili a navrhli určité výroky do skupin, jedná se např. o rozlišení určitých jevů, místa a případů (Miovský, 2006). Porovnávala jsem a zobecňovala získaná data z odpovědí komunikačních partnerů.

3.4 Realizace výzkumu

V prosinci 2013 jsem sestavila otázky pro rozhovory s komunikačními partnery z PMS v Prachaticích. Vlastní výzkum jsem prováděla od ledna do dubna 2014, na pracovišti PMS v Prachaticích. Jednotlivé rozhovory trvaly od 30 do 45 minut, zapisovala jsem si je na záznamové archy, které mám uložené v mém archivu. Koncepce polořízených rozhovorů s šesti komunikačními partnery z PMS je uvedena v příloze B.

Probační a mediační služba v Prachaticích byla zřízena v roce 2001, jsou zde zaměstnání tři probační úředníci, vždy byl jeden z nich přítomen u rozhovorů, které jsem vedla s komunikačními partnery. V době mého výzkumu bylo na PMS v Prachaticích 100 klientů.

V březnu roku 2014 jsem sestavila otázky k polořízenému rozhovoru s dvaceti zaměstnavateli pro výzkum č. 2. K rozhovorům došlo v období dubna až června 2014. Jednotlivé rozhovory trvaly přibližně 30 minut, zapisovala jsem si je na záznamové archy, které mám uložené v mém archivu. Koncepce rozhovorů je znázorněna v příloze C.

4 VÝSLEDKY

4.1 Výsledky rozhovorů s podmíněně propuštěnými z VTOS na dohled probačního úředníka - výzkum č. 1

4.1.1 Identifikační údaje

Tabulka 4: Identifikační údaje komunikačních partnerů propuštěných na dohled

Komunikační partner	Pohlaví	Věk	Počet VTOS	Ukončené vzdělání
1	žena	30 let	1	základní
2	muž	45 let	1	středoškolské
3	muž	35 let	3	vyučen
4	muž	46 let	1	vyučen
5	muž	33 let	1	vyučen
6	muž	41 let	1	vyučen

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí: Výzkumný soubor je složen z jedné ženy ve věku 30 let a pěti mužů ve věku od 33 do 46 let. Pět z nich bylo ve vězení pouze jednou a jeden oslovený třikrát. Pouze jeden má středoškolské vzdělání, čtyři komunikační partneři jsou vyučeni a žena dokončila praktickou základní školu.

4.1.2 Zaměstnanost před nástupem do VTOS

Tabulka 5: Situace z pohledu ekonomické činnosti před VTOS

Komunikační partner	Pracoval	Nepracoval	Evidence ÚP	Pracoval nelegálně
1		X	X	
2	X			
3		X	X	
4	X			
5	X			
6	X			X

Zdroj: Vlastní výzkum

Nejčtenější odpovědi byly, že klient pracoval, tuto odpověď jsem dostala od čtyř komunikačních partnerů. Nutné je však podotknout, že jeden z nich pracoval nelegálně. Dva dotazovaní odpověděli, že před VTOS nepracovali a byli v evidenci úřadu práce.

KP 1: „*Nikdy jsem nebyla zaměstnaná. Žila jsem z dávek a prostituce.*“

KP 3: „*Když jsem šel sedět, tak jsem nepracoval. Byl jsem vedený na pracáku.*“

KP 4: „*Já jsem podnikal, živil jsem se jako obkladač. Práce bylo dost.*“

KP 6: „*Pracoval jsem u stavební společnosti, ale nelegálně. Neměl jsem žádnou pracovní smlouvu. Peníze za práci jsem dostával asi tak jedenkrát za 14 dní přímo na ruku.*“

4.1.3 Zaměstnanost ve VTOS

Tabulka 6: Situace komunikačního partnera ve VTOS

Komunikační partner	Pracoval	Rekvalifikoval se, vzdělával se
1	X	X
2	X	
3	X	
4	X	
5	X	X
6	X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Na otázku, zda komunikační partner pracoval ve vězení, odpověděli všichni kladně.

KP 2: „Dělal jsem pomocný zednický práce, moc mě to nebavilo.“

KP 4: „Jo, to mě bavilo, měl jsem dobrou pozici, zjistili, že jsem dobrý, tak jsem byl mistr, všichni mě museli poslouchat. S prací jsem byl maximálně spokojen.“

Na otázku, zda měl komunikační partner možnost se rekvalifikovat, odpověděli kladně dva oslovení.

KP 1: „Ano, jsem vyučená jako dělnice v oboru konfekce - šička. Ve vězení si mě chválili. Pracovala jsem dobře. Práce mě bavila. Byla jsem i klidná. Byla jsem ráda, že si vydělám peníze. Měla jsem na cigarety.“

KP 6: „Nějakou nabídku na rekvalifikaci jsem dostal, ale neměl jsem zájem. Mohl jsem ve vězení hned dělat a to mně stačilo.“

4.1.4 Možná očekávání po návratu z VTOS

Tabulka 7: Očekávání možné pomoci při získání zaměstnání po výstupu z VTOS

Komunikační partner	ÚP	PMS	Rodina Přátelé	Sám
1	X	X		
2	X	X		
3	X			
4			X	X
5			X	
6				X

Zdroj: Vlastní výzkum

Polovina dotazovaných očekávala pomoc od úřadu práce, dva KP doufali, že jim pomůže probační a mediační služba, tři očekávali pomoc od rodiny a přátel a dva byli přesvědčeni, že si pomohou sami.

Na otázku, zda komunikační partner očekával pomoc od PMS, odpověděli dva oslovení, že ano.

KP 1 : „Pomoc jsem čekala od pracáku a probační služby. Jsou snad tady od toho.“

KP 2: „Určitě, doufal jsem, že jo, je to přece státní úřad? “

KP 4: „Pomohl jsem si sám, napsal jsem známým a z bývalých kontaktů jsem si práci našel sám.“

KP 5 : „Pomoc jsem nečekal. Měl jsem slíbenou práci od bratrána a taky jsem ji dostal. Pracuji hodně a jsem rád. Mám málo volného času, ale to nevadí, nenudím se.“

Tabulka 8: Očekávání pomoci prostřednictvím úřadu práce

Komunikační partner	Evidence	Rekvalifikace	Najdou zaměstnání	Podporované zaměstnání	Žádná
č. 1	X	X	X	X	
č. 2	X	X	X	X	
č. 3	X	X	X	X	
č. 4					X
č. 5					X
č. 6	X				X

Zdroj: Vlastní výzkum

Čtyři dotazovaní využili možnosti se na úřadu práce zaevidovat, tři komunikační partneři se dokonce rekvalifikovali.

Na otázku, jaké bylo Vaše očekávání od úřadu práce, odpověděli tři oslovení, že jim zajistí pracovní místo, třeba i v podobě podporovaného zaměstnání, ale polovina komunikačních partnerů neměla vůbec žádná očekávání od ÚP.

KP 1: „Čekala jsem, že mi najdou práci. Zatím mi nenabídli žádné místo. Chtěla jsem jít pracovat do chráněné dílny. Už ani neumím šít.“

KP 3: „Myslel jsem, že mi najdou práci, ale nakonec mi pomohla Charita. Měl jsem dotovaný pracovní místo a dělal různé práce v lese, stavebnictví a zemědělství.“

KP 4: „Nikdy jsem na úřadu práce nebyl. Zaměstnání jsem si vždy našel rádně sám. Jsem řemeslník a zakázky musím spíš odmítat.“

KP 6: „Jenom, že mě zaevidují, ale jinak žádný. Od pracáku nemám žádné očekávání. Jde mně pouze o to, aby bylo zapláceno zdravotní pojištění a pro začátek jsem dostal dávku hmotné nouze. Nemám zájem, aby mně nabízeli práci, tu si najdu sám.“

4.1.5 Situace po výstupu z vězení

Tabulka 9: Způsob získání zaměstnání

Komunikační partner	ÚP	Rodina Přátelé	Sám	Jiné organizace	Žádný
č. 1					X
č. 2					X
č. 3	X			X	
č. 4		X	X		
č. 5		X			
č. 6			X		

Zdroj: Vlastní výzkum

Dva komunikační partneři získali zaměstnání tak, že oslovili rodinu a přátele, jeden z oslovených získal zaměstnání přes ÚP, dva z nich si našli práci sami, jednomu z dotazovaných pomohla jiná organizace a dva komunikační partneři jsou bohužel nezaměstnaní.

Na otázku, co všechno jste podnikl, abyste získal zaměstnání, odpověděl KP 3: „Šel jsem nejdřív na pracák, tam mě zaevidovali. Potom mi nabídli rekvalifikaci na svářečský průkaz. Pak mi zařídila Charita, která mi hned, když jsem vyšel z vězení, našla azylový dům, tak mi zařídila i nějaký podporovaný zaměstnání. Dělal jsem různé zednické práce, v lese, zemědělství. Ted' dělám v lese na pracovní smlouvu.“

KP 1: „Ptám se kamarádů. Hodně se stará manžel, ale zatím se nám to nepodařilo. Taky se dívám do novin.“

KP 6 : „Nejdřív jsem byl na pracáku, po devíti měsících jsem si práci sehnal sám, od kamaráda jsem se dozvěděl, že klempířská firma hledá pracovníky, tak jsem tam zavolaal a do týdne jsem začal. Nikdy jsem neměl problém si práci sehnat.“

4.2 Výsledky rozhovorů se zaměstnavateli - výzkum č. 2

4.2.1 Identifikační údaje

Tabulka 10: Identifikační údaje zaměstnavatelů

Komunikační partner	Počet zaměstnanců	Druh firmy
1	480	zahraniční
2	400	zahraniční
3	280	zahraniční
4	100	nestátní
5	30	nestátní
6	20	nestátní
7	13	nestátní
8	12	státní
9	11	nestátní
10	9	nestátní
11	5	nestátní
12	6	nestátní
13	5	nestátní
14	8	nestátní
15	5	nestátní
16	5	nestátní
17	4	nestátní
18	6	nestátní
19	4	nestátní
20	4	státní

Zdroj: Vlastní výzkum

Shrnutí údajů: výzkumný soubor tvoří dvacet komunikačních partnerů, které jsem pro přehlednost rozdělila a barevně odlišila do tří skupin podle počtu zaměstnaných osob.

První skupinu tvoří zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají 100 - 500 zaměstnanců, z toho jsou tři zahraniční a jeden nestátní. Druhou skupinu tvoří zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají 10 - 30 zaměstnanců, z toho jsou čtyři nestátní a jeden státní. Poslední třetí skupinu tvoří zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají 4 - 9 zaměstnanců, z toho deset je nestátních a jeden státní. Přesné obory neuvádím z důvodu anonymity. Všechny firmy mohou zaměstnat osobu, aniž by musela nést hmotnou odpovědnost. Jedná se o dělnické profese.

4.2.2 Ochota přijmout osobu po výkonu trestu

Tabulka 11: Zkušenosti a ochota zaměstnavatelů přijmout osobu po výkonu trestu

Zaměstnavatel	Již zaměstnal osobu po VTOS				Dosud nezaměstnal	
	počet	pozitivní zkušenost	negativní zkušenost	zaměstnal by znovu	zaměstnal by	nezaměstnal by
1						X
2	3	X	X	X		
3	2	X	X	X		
4	3		X	X		
5					X	
6					X	
7	1	X		X		
8					X	
9						X
10					X	
11					X	
12					X	
13	2	X		X		
14					X	
15						X
16					X	
17					X	
18						X
19					X	
20					X	

Zdroj: Vlastní výzkum

Pět z dvaceti oslovených zaměstnavatelů mělo již nějaké zkušenosti se zaměstnáváním osob s trestnou minulostí. Pozitivní zkušenost měli čtyři dotazovaní a negativní tři, přesto by všichni jedince, který byl ve výkonu trestu, opět zaměstnali.

Na otázku, jaké máte zkušenosti se zaměstnáváním osob s trestnou minulostí, odpověděl KP 4: „*Celkem jsem dal práci třem lidem z vězení a měl jsem s nima vždy velmi špatnou zkušenost. Vždycky z firmy něco ukradli a do práce chodili, jak se jim zachtělo. Ale stejně bych zkusil zase nějakýho zaměstnat, kdyby dělal, proč ne.*“

KP 2: „*Zaměstnali jsme tři lidi s trestnou minulostí, z toho dva jsou už pryč, neplnili pracovní docházku, jeden bral drogy, byl velice nespolehlivý a byly s ním jen problémy. Ten třetí u nás pracuje stále a jsme s ním spokojeni, tak uvidíme, zda se osvědčí.*“

KP 13: „*Po dobu co podnikáme, jsme měli asi dva zaměstnance, kteří byli trestaní. Pracovali u nás i několik let, ale postupně z různých důvodů sami odešli. Zkušenosti máme kladné a určitě bych opět někoho takového zaměstnala.*“

KP 7: „*Měl jsem jednoho zaměstnance, který byl ve vězení, a zkušenost mám dobrou, zajímavý bylo, že on sám se vyhýbal hmotné odpovědnosti, nechtěl, abych mu svěřoval peníze, měl strach, že ho z něčeho obviním.*“

KP 3: „*Zaměstnali jsme zatím dva takové lidi, s jedním jsme museli rozvázat pracovní poměr, pro špatnou pracovní morálku, ale ten druhý u nás pracuje už deset let a nemáme s ním vůbec žádné potíže, takže zkušenosti kladné i záporné.*“

Na otázku, zda by oslovený zaměstnal osobu, která byla ve vězení, 11 komunikačních partnerů odpovědělo, že ano, ale většinou chtěli vědět, za co byli trestaní a zaměstnali by je pouze na pozici, kde není třeba hmotné odpovědnosti. Čtyři dotazovaní odpověděli, že by trestanou osobu nezaměstnali, obávali se toho, že by jim zkazili dobré jméno firmy, že by je okradli, špatné pracovní morálky a celkové nedůvěry.

Např. KP 1 odpověděl: „*Nezaměstnáváme takový lidi, vždyť na pracovním úřadě je plno jiných zájemců o práci, kteří ve vězení nebyli, zaměstnáme radši je, proč si dělat problémy s takovými.*“

KP 9: „*Ne, nezaměstnal, mám strach, že by mi zkazil dobré jméno firmy, rozložil celý kolektiv, pořád bych ho podezříval, kdyby se něco ztratilo.*“

KP 10: „*Ano, já bych ho zaměstnala, ale musela bych vědět, za co byl ve vězení a určitě bych mu dala dělat jen pomocný práce, tam by nenesl žádnou hmotnou odpovědnost.*“

KP 5: „*Zaměstnal bych takovou osobu, mě zajímá, zda umí pořádně pracovat, kdyby měl pracovní morálku, chodil by řádně do práce, proč ne.*“

KP 8: „*Protože pracujeme ve školství a jsme státní organizace, máme ze zákona dáno, že musíme přijmout pouze osobu s čistým výpisem z rejstříku trestů. Zaměstnal bych takovou osobu, ale musel bych vědět, za co byla ve výkonu trestu a byla by na pozici, kde nepřijde do styku s dětmi, například úklidové práce.*“

Zajímavé bylo, že na dotaz, zda je pro komunikačního partnera důležité, aby měl budoucí zaměstnanec čistý výpis z rejstříku trestů, odpovědělo mnoho oslovených, že ne. KP 7 odpověděl: „*Ne, nepožaduji výpis, když nikoho přijmu, tak mu důvěřuji a dám hodně na doporučení.*“

KP 1: „*Na pozici dělníka výpis nepožadujeme, není tam žádná hmotná odpovědnost. Na vyšší funkce je pro nás důležité, aby měl uchazeč o práci čistý výpis.*“

KP 3: „*Není to pro nás důležité, neprověřujeme u našich zaměstnanců výpis z rejstříku trestů, samozřejmě pokud by šlo o nějakou vyšší pozici, pak je výpis nutné předložit.*“

5 DISKUZE

Výzkum v práci měl ukázat, jak se osoby podmíněně propuštěné z VTOS zvládnou vrátit a zařadit zpět do společnosti, jaká měly očekávání při hledání zaměstnání a jak byly úspěšné. Celý tento proces je velice náročný. Jedinec, který byl zbaven svobody a strávil nějaký čas ve vězení, získal nálepkou trestaného, kterou si bohužel, jak uvádí Vágnerová (2008) nese dál i tehdy, i když si svůj trest již odpykal a vrací se zpět do společnosti.

Na otázku, zda se komunikační partner při získávání práce cítil nějak diskriminován, protože má trestnou minulost, odpověděli čtyři z šesti dotazovaných ano. Z pohledu zaměstnavatelů bylo zajímavé, že na otázku, zda by zaměstnali osobu, která byla ve vězení, se někteří hned stavěli odmítavě, ale na dotaz, zda by změnili názor, kdyby věděli, jaký trestný čin spáchal, odpovídali ano (viz. tabulka 11). Z tohoto poznatku usuzuji, že tzv. **etiketizace** neboli **labelling** existuje, což potvrzuje výše uvedenou myšlenku Vágnerové. Jandourek (2011) říká, že pokud soud označí někoho za kriminálního, pak společnost na něho začne takto pohlížet, včetně rodiny, zaměstnavatele atd.

Při návratu zpět do společnosti hraje velkou roli to, zda se jedinec má kam vrátit, ke komu a zda má zajištěnou práci. Na otázku, zda se cítí být zařazen do společnosti a pokud ano, co k tomu přispělo, odpovědělo pět komunikačních partnerů kladně, zejména díky rodině, přátelům a práci. Jak uvádí Hála (2005), mít před propuštěním z věznice zajištěné bydlení, zaměstnání a upravené partnerské vztahy je důležitý předpoklad pro úspěšnou reintegraci do společnosti. Je třeba vzít v úvahu, že jedinec, který byl ve výkonu trestu, si prošel adaptací na vězeňské prostředí a život. Jedná se o tzv. **prizonizaci**. Tento proces má dvě složky, jak popisuje Tomášek (2010), **institucionalizaci**, kdy se vězeň přizpůsobuje organizovanému vězeňskému životu, čímž dochází ke ztrátě vlastní aktivity, iniciativy a odpovědnosti za sebe sama. Jedinec se tak vzdaluje od běžných návyků a dovedností potřebných pro život na svobodě. Zpřetrhají se přirozené vazby na rodinu a přátele, což se považuje za velký problém. Druhou ze složek procesu je **ideologizace**, kdy se odsouzený v průběhu výkonu trestu

ztotožňuje s kriminální subkulturou. Úspěšné zvládnutí pobytu ve vězení si vyžaduje alespoň částečnou adaptaci na hodnoty, normy a pravidla chování spoluvězňů. Celý tento proces pak bohužel snižuje šanci později propuštěného jedince z výkonu trestu se hladce zařadit zpět do společnosti. Domnívám se proto, že je opravdu stěžejní, aby se jedinec podmíněně propuštěný z VTOS měl kam a ke komu vrátit, ať je to v lepším případě domov, kde na něho čeká rodina, nebo v horším případě azylové domy, noclehárny či ubytovny. Např. některá občanská sdružení zajišťují ubytování a zaměstnávání osobám vracejícím se z VTOS, které se chtějí zapojit zpět do společnosti (Barochová, 2012).

Příprava na resocializaci a reintegraci by měla probíhat již ve vězení od samého počátku výkonu trestu. Napomáhají tomu tzv. Programy zacházení, které se skládají z pěti aktivit, kdy jednou z nich je aktivita pracovní, kam řadíme zaměstnávání odsouzených, jak jsem se již zmínila v podkapitole 1.2.3. Na otázku, zda komunikační partner ve vězení pracoval, jsem od všech dostala kladnou odpověď. Na škálovací otázku, zda byl komunikační partner s prací spokojen (viz. příloha B, ot. 7), uvedla více jak polovina nejvyšší stupeň 5, což znamená, že práce ve vězení pro něho byla velmi důležitá. Na dotaz, zda se měli možnost rekvalifikovat, odpověděli tři, že ano. Ostatní se o rekvalifikaci nezajímali, nepovažovali ji za nutnou nebo jim nebyla nabídnuta. Souhlasím s tím, co uvádí Hála (1999), že práci lze považovat za jeden z hlavních prostředků reintegračního procesu. To, že odsouzený pracuje, vede ke snižování jeho případné agresivity, k celkovému zklidnění a harmonizaci psychosomatických funkcí. Což výzkum potvrzuje, když komunikační partneři uvádějí, jak je pro ně to, že pracují důležité. Jednou z dalších výhod zaměstnávání odsouzených je, jak se zmiňuje Vojtková (2008), když vězeň pracuje, napomáhá tak k vylepšení jeho finanční situace a zároveň snižuje náklady výkonu trestu.

Na otázku, zda měl komunikační partner zajištěnou práci již při odchodu z vězení, odpověděli dva kladně. Jak toho dosáhli? Pomohla jim rodina a přátelé. Zbývá čtyři komunikační partneři zaměstnání zajištěné neměli a hned po výstupu z vězení se zaevidovali na úřadu práce. Zde se vytváří prostor pro činnost nestátních neziskových organizací, jako je např. **Pracovní agentura Rubikon**, o které se zmiňují

v podkapitolách 1.4.3 a 1.5.2, poskytuje zprostředkování zaměstnání lidem se záznamem v rejstříku trestů.

Výzkum ukázal, že služby nestátní neziskové organizace využil pouze jeden komunikační partner, který uvedl na otázku: „Co všechno jste podnikl, abyste získal zaměstnání?“ odpověděl, že vyhledal Oblastní charitu, která mu zajistila ubytování a práci v podobě podporovaného zaměstnání v zemědělské a stavební činnosti. Později ho doporučila zaměstnavateli, s kterým spolupracuje a u něhož komunikační partner pracuje dodnes. Považuji tento příklad za jedno z možných řešení, jak by osoba propuštěná z VTOS mohla získat zaměstnání.

Jedna z hlavních výzkumných otázek zní: **Jaká jsou očekávání osob po návratu z VTOS v oblasti získání zaměstnání?** Z výsledků výzkumu vyplývá, že všichni očekávali hlavně pomoc od rodiny, přátel, úřadu práce a Probační a mediační služby. Jeden komunikační partner odpověděl, že si pomůže sám jen za podpory přátel. Potvrdilo se, že pro úspěšnou integraci a resocializaci, kdy zaměstnání je jedním z dílčích kroků, jak se začlenit do společnosti, je mít možnost se na někoho obrátit a mít vhodné podmínky, k tomu se opět osamostatnit a nést odpovědnost sám za sebe. Jak uvádí Vágnerová (2008), propuštěný člověk z VTOS může prožívat „křizi ze svobody“, jedná se o trauma z náhlé a zásadní změny prostředí. Období, kdy si propuštěný zvyká na jiné prostředí, které si žádá větší nároky na samostatnost, se nazývá **adaptační fáze**. Právě v této fázi dochází velmi často k recidivě. Hrozí zde riziko vzniku **syndromu otáčivých dveří**, jak uvádí Matoušek s Kroftovou (1998), propuštěný vězeň není schopný se zachytit v nekriminálním společenství a vyhledává takové prostředí, kde se umí pohybovat, některou kriminální subkulturu. Snadno se pak jedinci propuštění z VTOS mohou dostat do situací, které je vracejí zpět do vězení.

Právě v této fázi zastává velkou roli Probační a mediační služba, která vykonává dohled neboli parole nad podmíněně propuštěným z VTOS (viz. podkapitola 1.4.2). Výzkum ukázal, že dva komunikační respondenti očekávali při získávání zaměstnání pomoc od PMS. Probační úředník může svému klientovi poskytnout pomoc ve smyslu toho, že ho odkáže na ostatní organizace, které se zabývají problematikou získávání zaměstnání u osob s trestnou minulostí.

Na otázku, zda komunikační partner začal pracovat hned po výkonu trestu, odpověděli čtyři ne, zaevidovali se na ÚP a dva získali zaměstnání ještě ve vězení za pomoci rodiny a minulých kontaktů. Výsledky poukazují na nutnost spolupracovat s odsouzenými již ve vězení ze strany státních tak i nestátních organizací, které by mohly zajistit zaměstnání propuštěným při výstupu z vězení. Jako příklad opět uvádím nestátní neziskovou organizaci **Rubikon Centrum**, která se snaží navázat kontakt s jejich klienty během VTOS. Nabízí jim v rámci svých vězeňských programů možnost účastnit se motivačních kurzů „Získej zaměstnání“, různé rekvalifikační kurzy a řadu jiných služeb. Vězeňské programy jsou zaměřeny na komplexní přípravu klientů na propuštění a získání informací o možnosti spolupráce s RUBIKON Centrem po propuštění. V lednu 2014 spolupracovalo RUBIKON Centrum se 13 věznicemi (Makovcová, 2014).

Později si zaměstnání sehnali ještě dva komunikační partneři a zbylí dva nepracují. Jsou stále v evidenci na ÚP, oba uvádějí, že pracovat chtějí, aktivně se doptávají na doporučených pracovních místech, ale zatím bez úspěchu. Jak píše Buchtová (2013), práce přináší člověku nejen materiální prospěch, ale současně dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje jedince do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby sebeuplatnění a sebeúcty. Naopak dlouhodobou nezaměstnaností se ztrácí možnost získávání a udržování pracovních návyků. Vytrácí se smysl života, dochází k omezení sociálních kontaktů s přáteli a spolupracovníky. Z mého pohledu je proto velice důležité u osob podmíněně propuštěných z VTOS, aby zaměstnání získaly. Hrozí ztráta pracovních návyků, změna režimu dne, mnoho volného času, což může vést k opětivé recidivě.

Druhá hlavní výzkumná otázka zní: **Jaká je ochota zaměstnavatelů přijmout do pracovního poměru osobu, která byla ve VTOS?** Z výzkumu vyplývá, že z dvaceti oslovených zaměstnavatelů již pět zaměstnalo osobu s trestnou minulostí. Z toho negativní zkušenost měli tři komunikační partneři ve smyslu špatná pracovní morálka, krádeže. Pozitivní zkušenost měli čtyři, jeden komunikační partner uvádí, že jedna z těchto zaměstnaných osob u nich pracuje už deset let bez žádných potíží. Na dotaz, zda by zaměstnali osobu s trestnou minulostí opět, odpověděli všichni ano.

Zaměstnavatelů, kteří ještě neměli žádnou takovou zkušenost, jsem se zeptala, zda by byli ochotni zaměstnat bývalého vězně. Dostala jsem čtyři odpovědi záporné a zbytek byly kladné. Dotazovala jsem se na jejich ochotu, ale otázkou je, jak by se zachovali, pokud by se do této situace opravdu dostali, jak by se asi rozhodli. V jejich rozhodování by jim určitě pomohlo, kdyby se zavedlo např. daňové zvýhodnění. Jak uvádí Ouředníčková (2012), podpořit uplatnění osob s trestnou minulostí na trhu práce mohou i systémové změny: **potlačování práce načerno, důsledná podpora praxe rovných příležitostí a daňové zvýhodnění zaměstnavatelů**, kteří se rozhodnou stát se součástí reintegrace lidí s kriminální minulostí a budou ochotni je zaměstnat. V této myšlence spatřuji jednu z možností řešení jak motivovat zaměstnavatele. Domnívám se, že by se zvýšil předpoklad, že by takovou osobu zaměstnali.

Mnoho zaměstnavatelů při dotazu, zda by vyžadovali po uchazeči o zaměstnání čistý **výpis z rejstříku trestů**, odpovědělo ne a pokud ano, pak jen na vyšší obsazovanou pracovní pozici. Ovšem podle průzkumu společnosti LMS (provozovatel portálů Jobs.cz a Prace.cz) z ledna 2013, jak píše Makovcová (2014), polovina českých firem nezaměstná nikoho, kdo má záznam v rejstříku trestů. Pouze 15 % firem pak trestní bezúhonnost uchazečů o práci vůbec neřeší. Makovcová upozorňuje na to, že pokud zaměstnavatel nedokáže zdůvodnit požadavek čistého trestního rejstříku, výpis požadovat nesmí. Podotýká také, že mnozí zaměstnavatelé se tak dostávají na hranu zákonného jednání, jako např. u manuální práce, kdy jde o typ činnosti, kde je požadavek bezúhonnosti zcela neodůvodnitelný. Zaměstnavatel by pak podle zákoníku práce sbíral informace, které s výkonem zaměstnání přímo nesouvisejí, což je **diskriminující**.

Určitá řešení této problematiky vidím v inspiraci ze zahraničí. Např. v **Nizozemí** byla založena organizace **Exodus**, jak píše Barochová (2012), která pomáhá propuštěným v začlenění do společnosti tím, že nabízí poradenství v oblasti bydlení, práce, vztahů a smyslu života. Zřizuje domy, kde na začátku roku 2011 bylo ubytováno 220 osob. Každý dům Exodus má maximálně 20 pokojů. Organizace zaměstnává 230 zaměstnanců a 1 800 dobrovolníků. Do projektu nejsou přijímáni žadatelé, kteří mají problémy se závislostí, vážné psychické problémy a chovají se agresivně.

V **Kanadě a Velké Británii**, jak uvádí Štern (2010), jsou součástí parole Domy na půl cesty tzv. **Half Way Houses, Probation Hostels**, kde mají propuštění povinnost na určitou dobu bydlet za účelem průběžné kontroly chování na svobodě. V obou zemích jsou tyto aktivity financovány státem, ale zajišťovány nevládními organizacemi.

Jak motivovat zaměstnavatele, to bylo tématem mezinárodní konference v květnu tohoto roku s názvem: **Zaměstnávání osob s trestnou minulostí a příklady dobré praxe se zaměstnavateli**. Např. ÚP v Kutné Hoře vytipuje vhodné uchazeče a zájemce o zaměstnání a následně osloví zaměstnavatele s nabídkou spolupráce a finanční podpory. Jedná se o příspěvky na zřízení a provoz společensky účelných pracovních míst a veřejně prospěšných prací. Většinou na dobu půl až jednoho roku a měsíčně může zaměstnavatel na klienta s trestnou minulostí dostat až 15 000 Kč. Pokud firma zaměstná uchazeče ve věkovém rozpětí 30 až 55 let, částka může dosáhnout až 24 000 Kč. V prostorách ÚP v Kutné Hoře bylo zřízeno kontaktní místo pracovní agentury Rubikon v rámci poradenského a informačního centra ÚP ČR, kdy tamní zaměstnanci úřadu a pracovníci agentury Rubikon poskytují poradenství osobám s trestnou minulostí a zároveň nabízejí pomoc zaměstnavatelům při náboru nových zaměstnanců (MPSV ČR, 2014).

Je nutné samozřejmě podotknout, že se vždy najde několik jedinců se záznamem v trestním rejstříku, kteří pracovat nikdy nebudou, protože prostě nechtějí. Naopak bezúhonní občané, kteří nemohou získat zaměstnání, mohou pociťovat nespravedlnost.

Přikláním se k názoru Šterna, který pro ČTK (2014) uvedl, že každým trestným činem bylo někomu ublíženo, ale to integraci lidí s trestnou minulostí nezpochybňuje. Kroky, které následují po spravedlivém trestu a vedou ke snížení rizik recidivy, přispívají k větší bezpečnosti občanů a nižším ekonomickým nákladům státu.

6 ZÁVĚR

Prostřednictvím bakalářské práce jsem se pokusila nahlédnout do problematiky resocializace a reintegrace podmíněně propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Jedním z významných znaků úspěšné resocializace a reintegrace je pro osobu s trestnou minulostí získat zaměstnání, což bylo jedno ze stěžejních témat této práce.

Jedním z cílů práce bylo zmapovat zkušenosti a očekávání osob podmíněně propuštěných z VTOS se získáváním zaměstnání. Výsledky výzkumu ukázaly, že klienti Probační a mediační služby, kteří jsou propuštěni z VTOS na dohled probačního úředníka, očekávali při získávání zaměstnání hlavně pomoc od rodiny, přátel, úřadu práce a jiných organizací jako je např. i Probační a mediační služba. Zaměstnání získali ze šesti dotazovaných čtyři komunikační partneři. Zbylí dva pracovní uplatnění nenašli. Pokusila jsem se zmapovat situaci, která předcházela výstupu z výkonu trestu, a ukázalo se, že čtyři klienti pracovali, i když jeden nelegálně, a dva byli v evidenci úřadu práce. Jeden komunikační partner, který nepracoval před VTOS, nezískal zaměstnání ani po výkonu trestu.

Druhým z cílů práce bylo zjistit ochotu zaměstnavatelů, zda by přijali do pracovního poměru osobu propuštěnou z VTOS. Z výsledků výzkumu vyplývá, že z dvaceti oslovených zaměstnavatelů z regionu Prachatic již pět dotázaných umožnilo osobě s trestnou minulostí pracovat. Avšak zkušenosti mají čtyři dotazovaní kladné a tři záporné. Na dotaz, zda by zaměstnali opět takovou osobu, která byla ve vězení, odpověděli všichni kladně. Z dvaceti dotazovaných komunikačních partnerů jich jedenáct odpovědělo, že doposud žádnou osobu s trestnou minulostí nezaměstnávají, ale kdyby měli tu možnost je zaměstnat, pak by chtěli vědět, za jaký trestný čin byly ve výkonu trestu, a podle toho by se rozhodli. Z výsledků převážně vyplynulo, že by zaměstnavatel trestanou osobu zařadil do pracovního procesu, ale pouze na profesní pozici, kde není třeba nést hmotnou odpovědnost.

Výsledky ukázaly, že čtyři zaměstnavatelé by trestanou osobu nezaměstnali vůbec. Obávají se, že by jim bylo tak zničeno dobré jméno firmy, byl narušen kolektiv, byl zcizen hmotný majetek. Celkově k lidem s trestnou minulostí pociťují nedůvěru, nespolehlivost, agresivitu.

U osob podmíněně propuštěných je velice důležité, aby pracovaly. Práce je pro ně motivujícím prvkem ke změně, novým impulsem k osamostatnění se, získání a upevnění nových společenských pravidel a v neposlední řadě odpoutání se od státní finanční závislosti, protože se tak stávají ekonomicky aktivními.

Práce může přispět k pochopení důvodů, proč dát novou šanci osobám propuštěným z výkonu trestu, na straně druhé může ukázat, jak se k této problematice staví zaměstnavatelé, za jakých podmínek a jak jsou ochotni zaměstnat propuštěné osoby z VTOS. Výsledky výzkumu mohou poskytnout informační a podpůrný materiál všem odborníkům, kteří pracují s osobami, které byly ve výkonu trestu odnětí svobody.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Amnestie a milosti. In: *Hrad.cz* [online]. Praha © 2014. [cit. 2014-06-30]. Dostupné z: <http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/rozhodnuti-prezidenta/amnestie-a-milosti/index.shtml>

BAROCHOVÁ, Eliška. Péče a poradenství pro propuštěné vězně na příkladu z Nizozemí. In: *Sociální práce*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2012, roč. 2012, č. 2., s. 24-26. ISSN 1213-6204.

BAROCHOVÁ, Eliška. Za branou: Co čeká člověka, který po odpykání trestu právě opouští vězení? In: *Sociální práce*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2012, roč. 2012, č. 2., s. 15-16. ISSN 1213-6204.

BIEDERMANOVÁ, Eva a Michal PETRAS. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, 98 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3381-158.

BRUMOVSKÁ, Tereza a Gabriela SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ. Mentoring a mentoringové intervence pro děti a dospívající. In: *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 272-274. ISBN 978-80-262-0366-7.

BUDÍNOVÁ, Kamila a Veronika PAČESOVÁ. Práce sociálního kurátora s propuštěnými osobami. In: *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 60-62. ISBN 978-80-904116-0-9.

BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013, 187 s. ISBN 978-802-4742-823.

ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, v platném znění

Český helsinský výbor. O nás. In: *Český helsinský výbor* [online]. [cit. 2014-06-25]. Dostupné z: <http://helcom.cz/o-nas/o-nas/>

ČTK. Recidivu má pomoci vyřešit podpora zaměstnávání pachatelů. In: *Probační a mediační služba ČR: Napsali o nás* [online]. 4. 3. 2014. [cit. 2014-07-15]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/scripts/aktuality_detail.php?Strana=3

- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- GREPL, Marek a Irena SEDLÁČKOVÁ. *Průvodce pro výstup z vězení*. 1. vyd. Olomouc: Sdružení Podané ruce, 2012, 41 s. ISBN 978-80-904145-3-2.
- HÁLA, Jaroslav. *Bolest a naděje ve vězení: penologické eseje*. Vyd. 1. Kroměříž: Triton, 2007, 127 s. ISBN 978-807-3870-133.
- HÁLA, Jaroslav. *Teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999, 105 s. ISBN 80-704-0376-4.
- HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, 183 s. ISBN 80-867-0805-5.
- HASMANOVÁ, Ludmila. O projektu Šance. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 6-13. ISBN 978-80-904116-0-9.
- HASMANOVÁ, Ludmila. VALEŠ, Křižanová, Vojtková. Partnerství koalice šance. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 92-101. ISBN 978-80-904116-0-9.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-802-6202-196.
- HRUBEŠ, Jan a Andrea KROFTOVÁ. Práce Probační a mediační služby ČR v rámci Parole. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 56 - 58. ISBN 978-80-904116-0-9.
- HYKOVÁ, Kateřina. Probace a mediace v sociální práci. In. *Kapitoly sociální práce v praxi*. 1. vyd. Editor Adéla Mojžíšová. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008, s. 74-90. ISBN 978-80-7394-074-4.
- I lidé s trestní minulostí si zaslouží druhou šanci. In: *Práce a sociální politika*. Noviny MPSV ČR, 12. 6. 2014, roč. 11, č. 6.
- Informace k amnestii. In: *Vězeňská služba ČR* [online]. [cit. 2014-06-29].

Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/amnestie-1681/>

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 285 s. ISBN 80-717-8535-0.

JANDOUREK, Jan. *Sociologie zločinu: proč lidé vraždí a jezdí načerno*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 175 s. ISBN 978-802-6200-260.

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 542 s. ISBN 978-807-3575-854.

KROFTOVÁ, Andrea a Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ. Sociální práce v rámci probační a mediační služby. In. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, s. 283-298. ISBN 80-7367-002-X.

Křehká šance. Interní projekty. In: *Probační a mediační služba*. [online]. © 2002-2014. [cit. 2014-06-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/interni-projekty-prehled/krehka-sance/>

KŘIŽANOVÁ, Barbora. Reintegrační program. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňených osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 66-71. ISBN 978-80-904116-0-9.

LESAŘOVÁ, Lenka. Odborní zaměstnanci vězeňské služby ČR. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňených osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 38-43. ISBN 978-80-904116-0-9.

MAKOVCOVÁ, Kristýna. Pracovní integrace po propuštění z výkonu trestu. In. *České vězeňství*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2014, roč. 2014, č. 1. ISSN 1213-9297.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 335 s. ISBN 80-717-8226-2.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. Podpora odpovědnosti a reintegrace. In. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 116-118. ISBN 978-80-262-0366-7.

- MATOUŠKOVÁ, Andrea a Oldřich MATOUŠEK. Sociální práce s pachateli trestných činů. In. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 484-496. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MATOUŠKOVÁ, Andrea a Pavel ŠTERN. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 102-124. ISBN 978-80-7367-757-2.
- MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 296 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.
- MATULOVÁ, Kateřina a František VALEŠ. Reintegrace ve vězení. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězněných osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 34-37. ISBN 978-80-904116-0-9.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- Motivační program, Získej zaměstnání: Novinky. In: *Rubikon centrum* [online]. 23. 4. 2014. [cit. 2014-08-09].
Dostupné z:<http://www.rubikoncentrum.cz/novinky.php?id=146>
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999, 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
- NEČASOVÁ, Mirka. Občanské poradny. In. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 446-448. ISBN 978-80-262-0366-7.
- NOVOTNÁ, Hedvika. *Úvod do společenskovedních metod*. FHS UK, 2010.
- OTMAROVÁ, Monika. Průzkum mezi odsouzenými. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězněných osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 20-32. ISBN 978-80-904116-0-9.
- OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka. Zaměstnání jako významný faktor úspěšné resocializace. In. *Sociální práce*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2012, roč. 2012, č. 2., s. 7-8. ISSN 1213-6204.
- Platforma sociálních firem. Co je sociální firma. In: *Sociální firmy* [online]. [cit. 2014-06-28].

Dostupné z: <http://www.socialnifirmy.cz/index.php/nakupujte-od-socialnich-firem/co-je-socialni-firma>

PĚNKAVA, Pavel. Služby pro bezdomovce. In. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 441-443. ISBN 978-80-262-0366-7.

První kroky ke svobodě. 3. vyd. Praha: Rubikon Centrum, 2013, 31 s. ISBN 978-80-904116-4-7.

ROZUM, Jan, Petr KOTULAN a Jan TOMÁŠEK. *Účinnost dohledu u osob podmíněně propuštěných*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008, 170 s. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-807-3380-731.

Rychlá fakta: Stavby vězňů. In: *Vězeňská služba ČR* [online]. [cit. 2014-06-29]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>

RYCHLÁ, Kamila. Postpenitenciární péče v ČR se zaměřením na nevládní neziskové organizace. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 63-64. ISBN 978-80-904116-0-9.

SMUTEK, Martin a Ondřej NAČERADSKÝ. Metody a techniky výzkumu. In. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 525-530. ISBN 978-80-262-0366-7.

Statistické ročenky 2011 - 2014. In: *Vězeňská služba ČR* [online]. © 2012. [cit. 2014-06-30].

Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>

SUCHÁ, Jana a František VALEŠ. Programy zacházení - výchovná a reintegrativní práce s odsouzenými. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňů*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 44-47. ISBN 978-80-904116-0-9.

ŠTERN, Pavel. Úloha nevládního a neziskového sektoru při realizaci probačních a mediačních činností - akreditované programy. In. *Probace a mediace: možnosti řešení*

trestných činů. Vyd. 1. Editor Štern Pavel, Lenka Ouředníčková, Dagmar Doubravová. Praha: Portál, 2010, s. 173-176. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠTERN, Pavel. Vývoj a společenský kontext vzniku probace a mediace v České republice. In. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Editor Štern Pavel, Lenka Ouředníčková, Dagmar Doubravová. Praha: Portál, 2010, s. 9-16. ISBN 978-80-7367-757-2.

ŠŤASTNÁ, Jaroslava. Sociální firmy. In. *Encyklopedie sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 449. ISBN 978-80-262-0366-7.

TOMÁŠEK, Jan. *Úvod do kriminologie: jak studovat zločin*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 214 s. ISBN 978-802-4729-824.

Úřad práce ČR: O Úřadu práce ČR. [online]. [cit. 2014-08-09]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/oup>

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

VALEŠ, František. Výstupní oddělení - příprava odsouzených před propuštěním. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňených osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 51-53. ISBN 978-80-904116-0-9.

Vězeňská služba ČR: Prezentace, věznice. pdf. [online]. 2013, listopad [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/prezentace

VOJTKOVÁ, Iva. Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených. In. *Mezi vězením a komunitou: sborník příspěvků k problematice sociální reintegrace vězňených osob*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2008, s. 47-50. ISBN 978-80-904116-0-9.

Zaměstnávání a vzdělávání odsouzených. In: *Vězeňská služba ČR* [online]. 2013, [cit. 2014-06-30]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/zamestnavani-a-vzdelavani-odsouzenych-6126>

8 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha A: Příklad žádosti o podmíněném propuštění (Grepl, Sedláčková, 2012)

Příloha B: Záznamový arch pro rozhovor s klienty PMS v Prachaticích

Příloha C: Záznamový arch pro rozhovor se zaměstnavateli v regionu Prachatic

PŘÍKLAD ŽÁDOSTI O PODMÍNĚNÉ PROPUŠTĚNÍ – VZOR

Okresní soud v _____

DOPORUČENOU POŠTOU

V _____ dne _____

Odsouzený: _____, nar. _____

trvale bytem _____

t.č. ve výkonu trestu odnětí svobody ve _____

ŽÁDOST ODSOUZENÉHO
O PODMÍNĚNÉ PROPUŠTĚNÍ
Z VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY

D v o j m o

Přílohy dle textu

I.

V současné době vykonávám tresty odnětí svobody, a to postupně trest odnětí svobody z rozsudku Okresního soudu _____, čj. _____ v trvání _____ a dále trest odnětí svobody z rozsudku Okresního soudu v _____, čj. _____ ve spojení s usnesením téhož soudu o přeměně trestu v trvání _____. Celková délka trestu tedy činí _____.

Ve věznici jsem od _____, kdy jsem byl vzat v souvislosti s trestním řízením vedeným u Okresního soudu v _____, čj. _____ do vazby, přičemž vazba se započela do výkonu trestu. V současné době jsem tedy již ve věznici více než _____ měsíců. Polovina trestu připadá na _____.

II.

S ohledem na skutečnost, že jsem již vykonal více než polovinu uloženého trestu, rád bych požádal o podmíněné propuštění z výkonu trestu.

K mé osobě a dalšímu životu na svobodě uvádím následující:

Ve výkonu trestu odnětí svobody jsem si uvědomil potřebu své nápravy, a proto se jej snažím využít k tomuto účelu. Obdržel jsem _____ kázeňských pochval a snažím se v režimu věznice o smysluplné činnosti, které mi pomohou k zařazení do běžného života – absolvoval jsem _____ kurs, kde mi byla udělena pochvala. Dále navštěvuji kurs _____, kde mi byly uděleny _____ pochvaly. Účastním se také práce ve věznici, a to _____.

Pravidelně se též účastním psychoterapie. Pravidelná psychoterapie mi velmi pomohla lépe zvládat samotný výkon trestu a dále se připravovat na budoucí život bez drog.

Vzhledem k tomu, že má trestná činnost byla spojena s užíváním drog, dobrovolně jsme se rozhodli pro dlouhodobou odvykací léčbu. Ačkoliv samozřejmě ve výkonu trestu drogy neužívám a abstinuji tak již více než _____ měsíců, myslím, že dlouhodobá léčba mi pomůže upevnit mou abstinenci a připraví mne také na problémy, které nepochybně budu muset po výstupu z výkonu trestu řešit. Po výstupu z výkonu trestu odnětí svobody mám proto předběžně sjednanou léčbu v _____.

Po ukončení léčby mám zajištěno bydlení u rodičů na adrese _____. Rodiče jsou taktéž ochotni mi zpočátku poskytnout nutnou podporu k zajištění základních životních potřeb. Rodiče, s nimiž mám velmi blízký vztah, mně po celou dobu výkonu trestu poskytují podporu. Společně jsme probrali můj dosavadní život, zejména změnu mého náhledu na předchozí užívání drog a budoucí perspektivy.

Nikoli nepodstatný je též fakt, že jsem sám velmi motivován k vedení řádného života. V průběhu výkonu vazby a trestu odnětí svobody jsem se díky nucené abstinenci od drog zbavil své závislosti a mám skutečný zájem tento efekt trestu využít k dalšímu životu bez drog na svobodě.

Důkaz:

- vyjádření rodičů k žádosti o podmíněné propuštění (bude předloženo při jednání) včetně prohlášení o možnosti bydlení a zajištění základních životních potřeb;
- potvrzení o sjednané léčbě v _____;
- záznamy Věznice _____ o průběhu výkonu trestu (doloží věznice).

III.

Vzhledem k tomu, že již uplynula polovina mně uloženého trestu, resp. trestů a vzhledem k výše uvedeným skutečnostem mám za to, že lze očekávat, že povedu řádný život, a tedy jsou splněny všechny podmínky podle § 88, odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění pro to, aby bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Navrhuji proto, aby soud rozhodl

u s n e s e n í m

tak, že odsouzený _____, nar. _____ se podmíněně propuští na svobodu

a stanovil mi přiměřenou zkušební dobu.

(podpis odsouzeného)

Příloha B: Záznamový arch pro rozhovor s klienty PMS v Prachaticích

Identifikační údaje

1. Pohlaví
muž
žena
2. Věk.....
3. Vzdělání.....
4. Celkový počet vykonaných VTOS.....
5. Délka posledního VTOS.....
6. Měl jste zaměstnání před výkonem trestu?
pokud ano:
V jakém oboru?
Bylo to legální nebo nelegální zaměstnání?
pokud ne:
Byl jste v evidenci na úřadu práce?
7. Pracoval jste ve vězení?
pokud ano: V jakém oboru?
Byl jste spokojen? Škálovací otázka, stupnice od 0-5,
kdy 0 je: vůbec to není důležité, 5 je to velice důležité.
pokud ne: Z jakých důvodů?
8. Měl jste možnost se ve vězení vzdělávat, či se nějak rekvalifikovat?
pokud ano: Jak?
pokud ne: Proč?
9. Měl jste před propuštěním z výkonu trestu zajištěné zaměstnání?
pokud ano: Jakým způsobem jste toho dosáhl?
pokud ne: Co vám v tom bránilo?

10. Začal jste po propuštění z výkonu trestu pracovat?

pokud ano:

V jakém oboru?

Jste v zaměstnání spokojen? Škálovací otázka (stejná stupnice, viz. výše)

Jak dlouho jste zaměstnání hledal?

Jakým způsobem?

pokud ne:

Chtěl jste pracovat?

Byl jste v evidenci na úřadu práce?

Jak dlouho?

Jaké bylo vaše očekávání od úřadu práce?

11. Co všechno jste podnikl, abyste získal zaměstnání?

12. Očekával jste od PMS, zda vám pomůže se zajištěním práce?

pokud ano: Jak?

13. Cítil jste se při zajišťování zaměstnání nějak diskriminován (znevýhodněn), protože máte trestnou minulost?

pokud ano: Jak?

14. Nakolik je pro vás to, že pracujete důležité při návratu do společnosti?
Škálovací otázka (stupnice viz. výše)

15. Cítíte se být zařazen do společnosti?

pokud ano: Co k tomu přispělo?

pokud ne: Proč?

Příloha C: Záznamový arch pro rozhovor se zaměstnavateli v regionu Prachatic

1. Kolik zaměstnáváte lidí?
2. Jaká je vaše činnost na trhu práce?
3. Jste státní, nestátní či zahraniční firma?
4. Zaměstnal byste osobu, která byla ve vězení?

pokud ano: Jaké máte zkušenosti?

Kolik takových osob bylo/je?

Jak dlouho u vás pracovaly/pracují?

Z jakého důvodu u vás již nepracují?

pokud ne: Z jakého důvodu?

Změnil byste názor, kdybyste věděl, jaký trestný čin spáchal?

Za jakých podmínek byste takovou osobu přijal?

Čeho se nejvíce obáváte při zaměstnání takové osoby?

Máte nějakou zprostředkovanou zkušenost se zaměstnáváním osob, které mají za sebou výkon trestu? (kolegové, zákazníci)

5. Je pro vás důležité, aby váš budoucí zaměstnanec měl čistý výpis z rejstříku trestů?